

Asia: VN/21073/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Oikeushallinnon erityisviranomaisista ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Konkurssiasiamies kannattaa pienten erityisviranomaisten tuki- ja hallintopalvelujen keskittämistä ehdotetulla tavalla perustettavan viraston hallintopalveluysikköön. Pieni virasto voi hyötyä merkittävästi siitä, että kirjanpitoyksikkötasolla hoidetaan tiettyjä kaikille yhteisiä hallintotoimintoja. Ratkaisun toimivuus edellyttää, että kunkin viranomaisen ja hallintopalveluysikön välinen yhteydenpito on avointa ja käytännönläheistä ja että hallintopalveluysikön tarjoamien palvelujen käyttö tulee luontevaksi osaksi viranomaistoimintaa.

HE-luonnoksessa nykytila on mielestäni kuvattu hyvin. Pienen viranomaisen kipuileminen hallintotehtävien hoitamisessa on hyvin tunnistettavissa. Uusien järjestelmien ja hallinnollisten hankkeiden seurattessa toisiaan pienet hallintoresurssit ovat ajoittain lujilla.

Lainsäädännöllisesti konkurssiasiamiehen toimisto (KAM) toimii tällä hetkellä ”oikeusministeriön yhteydessä”. KAM kuuluu kuitenkin samaan kirjanpitoyksikköön (jäljempänä KPY) Ulosottolaitoksen eikä oikeusministeriön kanssa, kuten muut erityisviranomaiset. Arvioni mukaan KAM:lle siirtyminen Ulosottolaitoksen KPY:stä uuden perustettavan viraston muodostamaan kirjanpitoyksikköön ei olisi teknisesti kovinkaan suuri muutos nykyiseen verrattuna. KAM pitää myönteisenä sitä, että KPY:ssä olisi useampia pieniä toimijoita, jotka ovat keskenään rinnasteisessa asemassa.

Nykyisessä KPY-muodossa ei ole ollut ongelmia KAM:n riippumattomuuden ja itsenäisyyden kanssa. KPY on huolehtinut tietyistä talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävistä, mikä on toiminut hyvin. Kaikilla oikeushallinnon erityisviranomaisilla on vahva oma identiteetti, vankka substanssiosaaminen ja toisistaan hyvinkin paljon poikkeavat tehtävät. En pidä todennäköisenä, että nyt ehdotettu uusi virastorakenne ja hallintoyksikön perustaminen tosiasiallisesti uhkaisivat erityisviranomaisten

itsenäisyyttä ja riippumattomuutta, etenkin kun viranomaisten itsenäinen asema viraston sisällä varmistettaisiin siitä säätämällä.

Kuten HE-luonnoksessa on todettu, KAM:n valvontatyön toimivalta kohdistuu ennen kaikkea yksityiseen sektoriin, ei muihin viranomaisiin. KAM:n toiminnan riippumattomuudesta ei ole nähty tarpeelliseksi ottaa lakiin säännöksiä. Konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain esitöiden mukaan säännösten ehdottomana lähtökohtana on konkurssiasiamiehen puolueettomuus tehtävänsä hoitamisessa. Näin paitsi HE-luonnoksessa mainitussa valvontalain perusteluteksteissä (HE 249/1994 vp) myös valvontalain eduskuntakäsittelyssä (LavM 16/1994 vp). Lakivaliokunnan mukaan konkurssiasiamies pyrkii huolehtimaan siitä, että kaikkia konkurssi- ja saneerausmenettelyn osapuolia kohdellaan lainmukaisesti ja tasapuolisesti, eikä tehtävänä ole yksipuolisesti ajaa yksittäisen asianosaisryhmän — ei velkojien, ei velallisten eikä myöskään minkään yksittäisen velkojaryhmän — etuja.

KAM:n toiminnassa on itsestään selvää ja luovuttamatonta, että vaikka velkojan asemassa olisi viranomainen tai vaikkapa tässä ehdotuksessa tarkoitettu muu Oikeushallinnon erityisviranomainen, tällä asemalla ei ole vaikutusta KAM:n toimiin valvontatyössä. Tältä kannalta katsottuna eri viranomaistoimintojen kokoaminen samaan virastoon ei tulisi aiheuttamaan ongelmia.

Oikeusministeriöllä olisi vastaisuudessa tulosohtavaan ministeriön rooli. KAM on kuullessaan Ulosottolaitoksen kirjanpitoyksikköön ollut samalla OM:n tulosohtauksessa, mikä on toiminut hyvin. Tulosohtaus kytkee parhaimmillaan erityisviranomaiset mukaan valtionhallinnon yleisiin tavoitteisiin, hallitusohjelmakirjauksiin ja muihin periaatteellisiin linjauksiin, mikä on tärkeä osa valtionhallinnon yleistä yhtenäisyyttä. On myös tärkeää, että viranomaiset voivat edelleen saada ministeriön suunnalta tukea toiminnalleen ja sen tavoitteille sekä tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeellisten resurssien osoittamisen.

Virastolla olisi ohjausryhmä. Ohjausryhmässä käsiteltäisiin ennen kaikkea tukipalvelujen järjestämiseen liittyviä merkittävimpiä asioita ja tarvittaessa koordinaatiokysymyksiä, mutta ei viranomaisten perustehtäviin liittyviä asioita. Ohjausryhmän toimintaperiaatteita tulisi ehkä vielä kirkastaa. Olisiko viranomaisen päälliköllä tai hänen määräämällään velvollisuus osallistua ohjausryhmän työskentelyyn?

Laki- ja asetusteksteihin ei ole huomautettavaa. Esitän kuitenkin harkittavaksi, että ne asetukseen luonnostellut säännökset, jotka koskevat keskeisesti Oikeushallinnon erityisviranomaisia, siirrettäisiin lain tasolle. Näitä ovat ainakin ohjausryhmän toimintaperiaatteet (1 §) ja asiat, joita hallintopalveluyksikön virkamies voi esitellä erityisviranomaiselle (4 §). Näin myös säännösten perustelut tulevat avoimemmiksi ja tarkemmiksi ja esityöt saavat virallisen oikeuslähteen aseman. Ohjausryhmän osalta voisi olla tarpeen myös säännös, jossa edellytettäisiin työjärjestystä, ohjesääntöä tai muuta asiakirjaa, jossa määriteltäisiin tarkemmin ohjausryhmän työskentelystä.

Kontkanen HELENA
Konkurssiasiamiehen toimisto - Helena Kontkanen